

Examenwijzer - deel 2

1. Inleiding

In deze examenwijzer (deel 2) worden drie onderwerpen behandeld:

1. de inhoud van het praktijkexamen
2. de normering van het praktijkexamen
3. de opzet van het praktijkexamen

In deze examenwijzer kan op hoofdlijnen op deze drie onderwerpen worden ingegaan. Tijdens de examentraining zal hier dieper op ingegaan worden.

2. Inhoud van het praktijkexamen

Aan het einde van je praktijkopleiding moet je functioneren op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar. Een beginnend beroepsbeoefenaar dient aan de volgende kenmerken te voldoen:

- zelfstandig richting en uitvoering kunnen geven aan assurance-opdrachten, aan assurance verwante opdrachten en overige opdrachten (incl. adviesopdrachten), met een redelijke mate van complexiteit;
- op deelgebieden van het vakgebied tot zelfstandige oordeelsvorming komen bij opdrachten met een relatief hoge mate van complexiteit;
- invulling geven aan de adviesfunctie van de accountant door het signaleren van risico's, bijvoorbeeld met betrekking tot de kwaliteit van de interne beheersing en de continuïteit van een organisatie;
- zelfstandig bevindingen rapporteren en communiceren;
- je rekenschap geven van de maatschappelijke relevantie van jouw optreden;
- de grenzen van zijn eigen deskundigheid en vaardigheden onderkennen;
- handelen in overeenstemming met de fundamentele beginselen voor de accountant, zoals opgenomen in de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants.

Deze kenmerken vatten de 13 kerncompetenties voor een beginnend beroepsbeoefenaar.

Je functioneert op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar als je je kennis, houding en vaardigheden in voldoende mate hebt ontwikkeld. Jouw kennis en vaardigheden demonsteer je in de praktijk. Verder beschik je over een goede beroepshouding. Je verricht werkzaamheden van een hogere complexiteit (maar niet de hoogste complexiteit) en je werkt zelfstandig onder supervisie.

In de tabel in bijlage 1 zijn de kenmerken van een beginnend beroepsbeoefenaar en de kennis, houding en vaardigheden die daar bij horen, geïntegreerd. In de tabel zijn voorbeelden gegeven van activiteiten die – gegeven de type praktijkopleiding die je volgt en gegeven jouw werkomgeving – in meer of mindere mate van toepassing zijn.

Ten aanzien van de toepassing van wet- en regelgeving gelden enkele uitgangspunten:

- Je moet in staat zijn om de relevante Nederlandse wet- en regelgeving toe te passen, ook al werk je in een internationale context met internationale regelgeving
- De examinatoren toetsen het kunnen toepassen de wet- en regelgeving primair in de context van de opdrachten die je hebt uitgevoerd
- We onderscheiden regelgeving die van toepassing is op de accountant en regelgeving die van toepassing is op de accountantspraktijk. Je hebt kennis van de regelgeving die van toepassing is op de accountant en van de regelgeving die van toepassing is op je eigen accountantspraktijk
- Je hebt in je eigen praktijk vaak te maken met de kantoormanuals. Je moet echter ook de achterliggende wet- en regelgeving kennen en kunnen toepassen.

De beroepscontext

Je volgt de praktijkopleiding in de context waarin je werkzaam bent. Dat kan een groot accountantskantoor zijn, een klein accountantskantoor, een interne accountantsdienst, de Belastingdienst, een bank, etc. . . Tijdens het praktijkexamen wordt rekening gehouden met de context waarin je jouw praktijkopleiding hebt gevolgd, maar je wordt uiteindelijk getoetst op de vraag of je als openbaar accountant kunt functioneren op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar. Een niet in het openbare accountantsberoep werkzame trainee moet dus tijdens het examen in staat zijn, zijn beroepscontext te vertalen naar de context van het openbaar accountantsberoep.

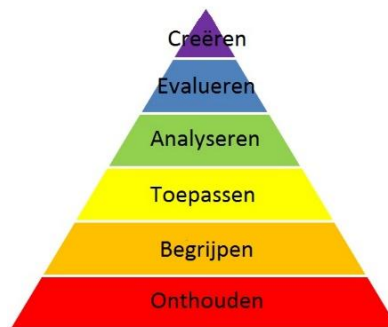
3. De Normering

Je wordt tijdens het examen op vier onderdelen beoordeeld:

1. toepassen van theoretische kennis (o.a. de wet- en regelgeving) in relatie tot de cases uit de rapportages / afstudeerscriptie / referaat
2. het demonstreren van een goede beroepshouding (toepassen VGBA)
3. het toepassen communicatieve vaardigheden
4. kennis van de voor de beroepsuitoefening actuele ontwikkelingen in het accountantsberoep

Deze vier beoordelingsaspecten komen terug op het protocol dat examinatoren tijdens en na het examen invullen. De examinatoren motiveren hoe je op deze aspecten hebt gescoord. Voor de onderbouwing van het door de examinatoren vastgestelde cijfer wordt gebruik gemaakt van de taxonomie van Bloom.

Hieronder wordt de taxonomie weergegeven. Vervolgens wordt een toelichting gegeven met betrekking tot de toepassing ervan bij de praktijkexamens.

1. Het onthouden en begrijpen van kennis vindt plaats in het theoretisch onderwijs;
2. Het toepassen van kennis, houding, vaardigheden en actualiteit, vindt plaats in de praktijkopleiding, maar kwalificeert op zichzelf niet voor een voldoende score (4 of 5);
3. Het analyseren van kennis, houding, vaardigheden en actualiteit stijgt uit boven het louter toepassen van kennis in de beroepspraktijk en levert een voldoende op (6 of 7);
4. Wanneer je jouw kennis, houding, vaardigheden en de actualiteit kan toepassen in de beroepspraktijk, analyses kan maken en in staat bent om je eigen handelen te evalueren, levert dat een ruime voldoende op (7 of 8);
5. Ben je naast het toepassen, analyseren en evalueren ook nog in staat om nieuwe ideeën, producten, inzichten te creëren, dan scoor je excellent (9/10).

Om meer duiding te geven aan de normering, wordt van ieder niveau een voorbeeld gegeven:

- Toepassen: je hebt opdrachten uitgevoerd, maar je stijgt niet boven het uitvoeringsniveau uit. Het verschil tussen een 4 en een 5 wordt bepaald door de vraag of je de opdrachten correct of niet correct hebt uitgevoerd;
- Het analyseren: je kan verbanden leggen tussen de verschillende werkzaamheden, je bent in staat om verschillende werkzaamheden te vergelijken. Je legt verbanden tussen werkzaamheden, weet wat dit betekent voor de toepassing van wet- en regelgeving en de eigen beroepshouding en communiceert daarover met de klant. Het gaat dus om verbanden leggen en vergelijkingen maken in de eigen beroepscontext. Hetzelfde geldt voor de toepassing van de actualiteit: je bent in staat vergelijkingen te maken en / of verbanden te leggen;
- Het evalueren: je kan een besluit onderbouwen (motiveren of rechtvaardigen van een besluit) en eventueel bekritisieren. Je hebt een mening over actuele kwesties. Je laat zien dat je in staat bent om kritisch naar je eigen handelen en dat van anderen te kijken.
- Het creëren van nieuwe inzichten, ideeën of producten, het ontwerpen van nieuwe procedures, etc.

Het toepassen, analyseren, evalueren en creëren vindt plaats in relatie tot de klant en strekt zich voor de beoordeling uit over de toepassing van kennis, houding, vaardigheden en de actualiteit. Bovendien is er sprake van een cumulatieve opbouw. Geen analyse zonder toepassing. Met de taxonomie wordt een duiding gegeven voor de beoordeling, er worden geen harde scheidslijnen mee aangegeven. De examinatoren onderbouwen met behulp van de werkwoorden uit de taxonomie (het toepassen, analyseren, evalueren en creëren) hun oordeel, aansluitend bij het bovenstaande onderscheid. Zie de tabel in bijlage 2.

4. Opzet van het examen

De examinatoren kunnen vragen stellen over jouw hele portfolio. Je krijgt van de examinatoren de mogelijkheid om in belangrijke mate zelf sturing te geven aan je examen.

Deel 1: een casus laten presenteren

Je presenteert een casus die je beschreven hebt in het laatste jaar van de praktijkopleiding (het laatste essay / semesterverslagen 5 en 6 / afstudeerscriptie). Het schriftelijk deel van het referaat is hiervan uitgesloten, want daar heb je al eerder een presentatie over gehouden (praktijkopleidingen MKB en Assurance). De presentatie duurt ongeveer 5 - 10 minuten en kan met passende hulpmiddelen (hand-outs of i.d.) worden ondersteund. Je gaat nadrukkelijk in op de toegepaste kennis, houding en vaardigheden. Vervolgens stellen de examinatoren je vragen over de betreffende casus. De opdracht heeft betrekking op één of meer werkdomeinen.

Tijdens de presentatie ga je dus bijvoorbeeld op de volgende onderwerpen in:

- Waarom heb je juist die casus beschreven in het laatste jaar van je praktijkopleiding?
- Een schets van de opdracht
- Met welke persoonlijke dilemma's kreeg je tijdens de uitvoering van de opdracht te maken?
- Wat ging er in de aanpak goed?
- Wat ging er in de aanpak fout?
- Voor welke aanpak heb je gekozen?
- Op welke wijze is bij de opdracht de regelgeving toegepast?
- Op welke wijze is er tijdens de uitvoering van de opdracht met de klant gecommuniceerd?

Na jouw presentatie gaan de examinatoren met jou over de casus in gesprek. Afspraak met de examinatoren: er worden in hoge mate casusgericht vragen gesteld. 'Stel-dat-vragen' zijn wel mogelijk, maar alleen indien er een directe relatie te leggen is met jouw portfolio en het examen daardoor niet een te theoretisch karakter krijgt.

Deel 1 beslaat c.a. een half uur.

Deel 2: de overige onderdelen uit het portfolio

De examinatoren gaan in het 2^e deel van het examen in op de andere onderdelen van het portfolio.

De examinatoren stellen onder andere vragen over:

- de cases
- de toepassing van de beroepshouding
- persoonlijke leerpunten
- de toepassing van de regelgeving
- persoonlijke dilemma's

Deel 2 beslaat circa een kwartier.

Deel 3: Vragen over de actualiteit

Vragen over de actualiteit zijn er op gericht om te toetsen of je jouw vakgebied bijhoudt en of je beseft wat er zich in brede zin afspeelt in de accountantspraktijk.

De vragen van de examinatoren hebben betrekking op berichtgeving van het afgelopen jaar, gepubliceerd op / in gerenommeerde media, zoals:

- Accountant.nl
- NBA.nl
- het Financieel Dagblad

Daarnaast moet je inhoudelijk op de hoogte zijn van relevante publicaties van de NBA en de AFM.

Je moet dus op hoofdlijnen op de hoogte zijn van de actuele ontwikkelingen in het beroep en de discussies die daaromtrent gaande zijn.

Verder geef je bij dit onderdeel een toelichting op een actueel onderwerp dat in het afgelopen jaar in vaktechnisch overleg binnen jouw werkomgeving is besproken. Je wordt in de gelegenheid gesteld een toelichting te geven op een actuele kwestie (zoals gepubliceerd in het FD of gepubliceerd op Accountant.nl of NBA.nl of in een publicatie van de NBA of AFM) die tijdens een vaktechnisch overleg in de werksituatie is besproken. Je gaat daarbij op de volgende vragen in:

- Waarom is dat onderwerp in vaktechnisch overleg besproken (de context)?
- Op elke wijze is dat onderwerp in het vaktechnisch overleg besproken?
- Wat waren de conclusies van het vaktechnisch overleg?
- Wat vond je zelf van deze uitkomsten?

Deel 3 beslaat een circa een kwartier.

Bijlage 1

Kenmerken beginnend beroepsbeoefenaar	Kennissen	Houding	Vaardigheden
<p>Zelfstandig richting en uitvoering te kunnen geven aan assurance-opdrachten, aan assurance verwante opdrachten en overige opdrachten (inclusief adviesopdrachten) met een redelijke mate van complexiteit</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Trainee beheerst de wet- en regelgeving ten aanzien van de door hem beschreven assurance-opdrachten, aan assurance verwante opdrachten en overige opdrachten (inclusief adviesopdrachten). 2. Trainee is in staat om de juiste standaarden en overige wet en regelgeving integraal toe te passen op de uitgevoerde assurance-opdrachten, aan assurance verwante opdrachten en overige opdrachten (inclusief adviesopdrachten). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Trainee laat bij de uitvoering van de opdracht zien de bepalingen uit de VGBA / ViO, de COS en overige regelgeving toe te kunnen passen en toont bij de uitvoering van de assurance-opdrachten, aan assurance verwante opdrachten en overige opdrachten (inclusief adviesopdrachten) een professioneel-kritische instelling. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De trainee is in staat om de assurance-opdrachten, aan assurance verwante opdrachten en overige opdrachten (inclusief adviesopdrachten) te plannen, zelfstandig uit te voeren en af te ronden. 2. De trainee is in staat om met de klant en zijn team over de assurance-opdrachten, aan assurance verwante opdrachten en overige opdrachten (inclusief adviesopdrachten) te communiceren en zijn standpunten te verdedigen. 3. De trainee is in staat om medewerkers te motiveren en te stimuleren om professionele en persoonlijke doelen te bereiken door ontwikkeling van kennis, competenties, talenten en

			<p>het tonen van voorbeeldgedrag.</p> <p>4. De trainee is in staat interviewtechnieken toe te passen</p>
<p>Op deelgebieden van het vakgebied tot zelfstandige oordeelsvorming te kunnen komen bij opdrachten met een relatief hoge mate van complexiteit</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. De trainee heeft zich verdiept in relatief complex vaktechnisch vraagstukken en is in staat zelfstandig met dilemma's om te gaan en conclusies te trekken. 2. De trainee heeft aangetoond in staat te zijn op basis van de geldende regelgeving de juiste verklaring af te geven, indien de opdracht het geven van een verklaring door een accountant vereist. 	<p>De trainee betreft bij zijn handelen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Oordeelsvorming die tot stand komt door een professioneel-kritische instelling gedurende de planning, uitvoering en afronding van de opdracht (is ook in staat om bevindingen van ingeschakelde deskundigen te evalueren, kritisch te bespreken en bij zijn oordeelsvorming te betrekken). 2. De signalen en bevindingen uit de werkzaamheden die vervolgens worden gewogen geïnterpreteerd en beargumenteerd en besproken met de cliënt 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De trainee bezit vaardigheden die nodig zijn om tot een zelfstandig oordeelsvorming te komen, zoals signaleren, doorvragen analyseren interpreteren en concluderen en is in staat om te gaan met druk en weerstand.
<p>Invulling te geven aan de adviesfunctie door het signaleren van risico's, bijvoorbeeld m.b.t de continuïteit</p>	<p>De trainee herkent vraagstukken ten aanzien van bijv.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Brancherisico's 	<p>De trainee toont een professioneel-kritische en pro-actieve houding en instelling</p>	<p>De trainee bezit over vaardigheden op de navolgende gebieden:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Signaleren

	<ol style="list-style-type: none"> 2. BIV (AO/IB) 3. Financieringen 4. Fiscaliteiten 5. IT-vraagstukken 6. Juridische vraagstukken 7. (Bedrijfs-) waarderingsvraagstukken 8. Due Diligence onderzoeken 9. Externe verslaggeving 		<ol style="list-style-type: none"> 2. Analyse 3. Oplossen 4. Communicatie (mondelinge en schriftelijke) 5. Onderhandelingsvaardigheden
Zelfstandig bevindingen te rapporteren en communiceren	<p>De trainee heeft kennis van verplichte en niet verplichte communicatie op gebieden omtrent bijv. :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het accountantsverslag 2. De managementletter 3. De bespreking van jaarrekeningen in de AvA en met directie/eigenaar 4. Juridische en fiscale advisering en procedures 5. Financieringsvraagstukken 6. Bedrijfswaarderingen 7. Due Diligence-onderzoeken 8. Externe verslaggeving 9. Accountantsverklaringen 	<p>De trainee presenteert de bevindingen schriftelijk / mondeling en kan omgaan met eventuele druk die door de klant en andere stakeholders wordt uitgeoefend.</p>	<p>De trainee bezit over vaardigheden op de navolgende gebieden:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Presentatie 2. Gesprekstechnieken 3. Advisering 4. Communicatie (mondelinge en schriftelijke) 5. Omgaan met druk/weerstand

Zich rekenschap te geven van de maatschappelijke relevantie van zijn optreden	De trainee is bekend met: 1. Rechten en verplichtingen die de wet- en regelgeving hem opleggen en verschaffen. 2. Actuele ontwikkelingen, die in het afgelopen jaar hebben plaatsgevonden	De trainee kan de actuele ontwikkelingen, alsmede verplichtingen uit hoofde van de wet- en regelgeving, toepassen in relatie tot zijn eigen functioneren	De trainee kan de actuele ontwikkelingen, alsmede verplichtingen uit hoofde van de wet- en regelgeving: - Signaleren - Toepassen - Verdedigen - Omgaan met druk/weerstand
De grenzen van de eigen deskundigheid en vaardigheden te kunnen onderkennen	De trainee is bekend met de grenzen aan zijn/haar kennis en weet wanneer opdrachten, op grond van het fundamentele beginsel "deskundigheid" niet kunnen worden aanvaard/gecontinueerd	Zie kennis	Zie kennis
Te handelen in overeenstemming met de fundamentele beginselen voor de accountant, zoals opgenomen in de VGBA	De trainee is bekend met: 1. Alle bepalingen uit de VGBA 2. De bedreigingen ten aanzien van de fundamentele beginselen uit de VGBA	De trainee is staat: 1. De fundamentele beginselen correct toe te passen 2. Om te gaan met de bedreigingen en dilemma's 3. Maatregelen te nemen om de bedreigingen weg te nemen.	De trainee bezit vaardigheden om dilemma's en bedreigingen ten aanzien van de VGBA: 1. Te signaleren 2. Te Analyseren 3. Op te lossen 4. Te communiceren (mondelijke en schriftelijke) met de stakeholders 5. Omgaan met druk/weerstand

Bijlage 2

Lees deze tabel van onder naar boven.

	Beoordeling	cijfer	Kennis	Houding	Vaardigheden	Actualiteit
Creëren	excellent	10	De trainee past de theoretische kennis toe bij de opdrachten die hij heeft uitgevoerd, kan op dat punt verbanden leggen met andere opdrachten en kan zijn keuzes goed onderbouwen en / of bekritisieren. De trainee heeft een mening over de toegepaste theoretische kennis. De trainee heeft nieuwe inzichten ontwikkeld, nieuwe ideeën ontwikkeld, nieuwe producten ontwikkeld, etc.	De trainee laat zien dat hij kan omgaan met dilemma's en laat zien dat hij fundamentele beginselen tegen elkaar kan afwegen / met elkaar kan verbinden. De trainee kan onderbouwen waarom hij bepaalde fundamentele beginselen toepast dan wel achteraf bekritisieren. De trainee laat zien dat hij nieuwe inzichten heeft ontwikkeld ten aanzien van zijn beroepshouding en is in staat die nieuwe inzichten ook in andere beroepscontexten toe te passen	De trainee laat zien dat hij in staat is om met klanten te communiceren over door hem geconstateerde verbanden, relaties en dilemma's en kan ook zijn keuzes onderbouwen richting klanten. Het betreft lastige gesprekken. De trainee heeft op een effectieve wijze gecommuniceerd over zijn nieuwe inzichten, nieuwe ideeën, nieuwe producten, nieuwe procedures, etc..	De trainee laat zien dat hij verschillende gebeurtenissen in de actualiteit met elkaar kan verbinden. Of de trainee kan verbanden leggen tussen gebeurtenissen in de actualiteit en de effecten op zijn eigen beroepspraktijk. De trainee is in staat op onderbouwde wijze eigen standpunten te verdedigen en heeft oorspronkelijke ideeën / eigen inzichten over wat maatschappelijke actoren (bijv. de NBA, Ministerie van Financiën, AFM, etc.) zouden moeten doen. Het standpunt van de trainee beperkt zich dus niet tot de actualiteit, maar richt zich ook op (gewenste) toekomstige situaties
		9				

Evalueren	Ruim voldoende	8	De trainee past de theoretische kennis toe bij de opdrachten die hij heeft uitgevoerd, kan op dat punt verbanden leggen met andere opdrachten en kan zijn keuzes goed onderbouwen en / of bekritisieren. De trainee heeft een mening over de toegepaste theoretische kennis	De trainee laat zien dat hij kan omgaan met dilemma's en laat zien dat hij fundamentele beginselen tegen elkaar kan afwegen / met elkaar kan verbinden. De trainee kan onderbouwen waarom hij bepaalde fundamentele beginselen toepast dan wel achteraf bekritisieren	De trainee laat zien dat hij in staat is om met klanten te communiceren over door hem geconstateerde verbanden, relaties en dilemma's en kan ook zijn keuzes onderbouwen richting klanten. Het betreft lastige gesprekken.	De trainee laat zien dat hij verschillende gebeurtenissen in de actualiteit met elkaar kan verbinden. Of de trainee kan verbanden leggen tussen gebeurtenissen in de actualiteit en de effecten op zijn eigen beroepspraktijk. De trainee is in staat op onderbouwde wijze eigen standpunten te verdedigen
		7	De trainee past de theoretische kennis toe bij de opdrachten die hij heeft uitgevoerd en kan binnen de uitgevoerde opdracht verbanden leggen, dan wel met andere opdrachten verbanden	De trainee laat zien dat hij kan omgaan met dilemma's en laat zien dat hij binnen de beroepscontext verschillende fundamentele beginselen tegen elkaar kan afwegen / met elkaar kan verbinden	De trainee laat zien dat hij in staat is om met de klant te communiceren over door hem geconstateerde verbanden, relaties en dilemma's.	De trainee laat zien dat hij verschillende gebeurtenissen in de actualiteit met elkaar kan verbinden. Of de trainee kan verbanden leggen tussen gebeurtenissen in de actualiteit en de effecten op zijn eigen beroepspraktijk
Analyseren	voldoende	7	De trainee past de theoretische kennis toe bij de opdrachten die hij heeft uitgevoerd en kan binnen de uitgevoerde opdracht verbanden leggen, dan wel met andere opdrachten verbanden	De trainee laat zien dat hij kan omgaan met dilemma's en laat zien dat hij binnen de beroepscontext verschillende fundamentele beginselen tegen elkaar kan afwegen / met elkaar kan verbinden	De trainee laat zien dat hij in staat is om met de klant te communiceren over door hem geconstateerde verbanden, relaties en dilemma's.	De trainee laat zien dat hij verschillende gebeurtenissen in de actualiteit met elkaar kan verbinden. Of de trainee kan verbanden leggen tussen gebeurtenissen in de actualiteit en de effecten op zijn eigen beroepspraktijk
		6	De trainee past de theoretische kennis toe bij de opdrachten die hij heeft uitgevoerd en kan binnen de uitgevoerde opdracht verbanden leggen, dan wel met andere opdrachten verbanden	De trainee laat zien dat hij kan omgaan met dilemma's en laat zien dat hij binnen de beroepscontext verschillende fundamentele beginselen tegen elkaar kan afwegen / met elkaar kan verbinden	De trainee laat zien dat hij in staat is om met de klant te communiceren over door hem geconstateerde verbanden, relaties en dilemma's.	De trainee laat zien dat hij verschillende gebeurtenissen in de actualiteit met elkaar kan verbinden. Of de trainee kan verbanden leggen tussen gebeurtenissen in de actualiteit en de effecten op zijn eigen beroepspraktijk

			leggen, dan wel legt relaties bloot.			
Toepassen	onvoldoende	5	Trainee past theoretische kennis (wet- en regelgeving) wel / niet (*) toe bij de opdrachten die hij heeft uitgevoerd	Trainee past de fundamentele beginselen wel / niet (*) toe bij de opdrachten die hij heeft uitgevoerd	Trainee communiceert wel / niet (*) met de klanten over de opdrachten die hij heeft uitgevoerd	Trainee is wel / niet (*) op de hoogte van de actuele ontwikkelingen in het beroep
		4				
Begrijpen	matig	3	Theoretisch onderwijs			
		2				
Onthouden	slecht	1				

(*) wel = 5 / niet = 4